

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 97/2013-67

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. júla 2013 v senáte zloženom z predsedu Juraja Horvátha a zo sudcov Sergeja Kohuta a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť B. P., R., mal. S. P., R., zastúpenej Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny R. ako kolíznym opatrovníkom, mal. S. P., R., zastúpeného Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny R. ako kolíznym opatrovníkom, právne zastúpených advokátom JUDr. M. K., K., vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v konaní vedenom Krajským súdom v Košiciach pod sp. zn. 8 CoP 214/2012 a takto

rozhodol:

1. Krajský súd v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP 214/2012 porušil
 - a) základné právo B. P., mal. S. P. a mal. S. P. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,
 - b) základné právo mal. S. P. a mal. S. P. na súdnu ochranu podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj ich práva podľa čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa.
2. Rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 8 CoP 214/2012-441 z 9. novembra 2012 zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

3. B. P., mal. S. P. a mal. S. P. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 963,37 € (slovom deväťstošesťdesiattri eur a tridsaťsedem centov), ktorú je Krajský súd v Košiciach povinný vyplatiť na účet A. a spol., K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Odôvodnenie:

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 97/2013-18 zo 7. februára 2013 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť B. P. (ďalej len „sťažovateľka 1“), mal. S. P. (ďalej len „sťažovateľka 2“), zastúpenej Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny R. ako kolíznym opatrovníkom (ďalej len „kolízny opatrovník“), mal. S. P. (ďalej len „sťažovateľ 3“, spolu len „sťažovatelia“), zastúpeného kolíznym opatrovníkom, vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v konaní vedenom Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 8 CoP 214/2012. Sťažovateľke 2 a sťažovateľovi 3 bol zároveň na ich zastupovanie ustanovený kolízny opatrovník a napokon bola odložená aj vykonateľnosť rozsudku krajského súdu č. k. 8 CoP 214/2012-441 z 9. novembra 2012.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovatelia podaním právneho zástupcu z 30. mája 2013 a tiež krajský súd vo vyjadrení z 12. apríla 2013 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Rožňava (ďalej len „okresný súd“) č. k. 7 P 89/2011-333 z 20. marca 2012 bolo zvýšené výživné pre sťažovateľku 2 a sťažovateľa 3, pričom návrh Ing. J. P. (ďalej len „otec“) na zverenie sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 do striedavej osobnej starostlivosti rodičov bol zamietnutý. Pred rozhodnutím krajského súdu o podanom odvolaní sťažovateľka 1 doručila znalecký posudok, v zmysle ktorého nie je v záujme maloletých detí ich zverenie do osobnej striedavej starostlivosti. Rozsudkom krajského súdu č. k. 8 CoP 214/2012-441 z 9. novembra 2012 bez nariadenia

pojednávania a bez vykonania dokazovania bol rozsudok okresného súdu zmenený tak, že sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 boli zverení do striedavej osobnej starostlivosti rodičov, teda sťažovateľky 1 a otca. Krajský súd na znalecký posudok vôbec neprihliadol.

Z porovnania oboch rozhodnutí všeobecných súdov je úplne zrejmé, že tieto dospeli k absolútne odlišným skutkovým i právnym záverom, hoci dokazovanie vykonal iba okresný súd. Podľa názoru sťažovateľov krajský súd pochybil, keď rozhodol bez nariadenia pojednávania, bez doplnenia dokazovania, bez označenia dôkazov, ktoré považoval pre zmenu rozhodnutia za podstatné, bez opakovania dôkazov, bez prihliadnutia na predložený znalecký posudok a bez zistenia a následného rešpektovania vôle sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 ako maloletých detí. Všetky tieto skutočnosti činia podľa sťažovateľov rozsudok krajského súdu okrem iného arbitrárnym a prekvapivým. Krajský súd totiž bez akéhokoľvek dokazovania prekvapivo zmenil rozsudok okresného súdu. Z ustanovenia čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa vyplýva povinnosť súdu rešpektovať i vôľu maloletého dieťaťa, ktoré je schopné mať vlastný názor, a zabezpečiť mu možnosť, aby svoj názor slobodne vyjadrilo. Pritom zo znaleckého posudku, ktorý bol v odvolacom konaní predložený, vyplývalo, že sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 vyjadrili pred znalkyňou svoj vlastný názor a vôľu v súvislosti s otázkou, s ktorým rodičom chcú bývať.

Sťažovatelia navrhli vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy, dohovoru, listiny a Dohovoru o právach dieťaťa v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 8 CoP 214/2012 s tým, aby bol rozsudok z 9. novembra 2012 zrušený a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Domáhajú sa aj náhrady trov konania. Napokon požadovali odklad vykonateľnosti rozsudku krajského súdu.

Z vyjadrenia kolízneho opatrovníka z 22. marca 2013 doručeného ústavnému súdu 27. marca 2013 vyplýva, že sa pripája k námietkam sťažovateľov vo všetkých bodoch a navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy, listiny, dohovoru a Dohovoru o právach dieťaťa v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 8 CoP 214/2012 s tým, aby bol rozsudok z 9. novembra 2012 zrušený a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Kolízny opatrovník osobitne zdôrazňuje, že krajský súd odňal sťažovateľke 2 a sťažovateľovi 3 ako maloletým deťom právo slobodne vyjadriť svoj názor vo veci, ktorá zásadne zmenila výkon rodičovských práv a povinností vo vzťahu k nim. Priestor na vyjadrenie nedostal ani kolízny opatrovník, ktorý je zároveň aj účastníkom konania ustanoveným na ochranu práv a právom chránených záujmov maloletých detí. Postavenie kolízneho opatrovníka ako účastníka konania ho oprávňuje vyjadrovať sa ku všetkým skutočnostiam v priebehu konania, navrhopovať vykonanie procesných dôkazov a taktiež navrhopovať súdu, ako má vo veci rozhodnúť s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa a názor dieťaťa k veci. V súlade s čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa, s § 43 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

(ďalej len „zákon o rodine“) a v zmysle § 100 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, má právo vyjadriť ho slobodne vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú.

Z vyjadrenia predsedu krajského súdu sp. zn. 1 SprV/274/2013 z 12. apríla 2013 doručeného ústavnému súdu 18. apríla 2013 vyplýva, že s námietkami sťažovateľov sa nemožno stotožniť. Nemožno súhlasiť s názorom, podľa ktorého krajský súd nemal (nemohol) zmeniť rozsudok okresného súdu bez opakovania dôkazov, doplnenia dokazovania a bez nariadenia pojednávania vo veci v zmysle § 213 ods. 2 a 3 Občianskeho súdneho poriadku. V skutočnosti totiž nešlo ani o jednu zo situácií predpokladaných týmto ustanovením. Krajský súd pri svojom rozhodnutí neaplikoval také ustanovenie, ktoré by pri predchádzajúcom rozhodovaní nebolo použité. Rozhodol totiž podľa ustanovenia § 24 ods. 2 zákona o rodine, z ktorého vychádzal aj okresný súd. Nedošlo ani k tomu, že by krajský súd považoval skutkový stav zistený okresným súdom za nesprávny. Práve naopak, výslovne zdôraznil, že okresný súd dostatočne zistil skutkový stav, ale nesprávne rozhodol, keď návrh otca na zverenie sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 do striedavej osobnej starostlivosti zamietol. Okresný súd teda podľa názoru krajského súdu dospel k správnym skutkovým zisteniam, ktoré však nesprávne právne vyhodnotil. So zreteľom na tento záver nepovažoval za potrebné doplniť dokazovanie sťažovateľkou 1 predloženým „*znaleckým posudkom*“. Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu v tomto smere vyplýva, že na uvedený dôkaz (doručený krajskému súdu len 2 dni pred oznámením termínu vyhlásenia rozsudku) krajský súd v súlade s ustanovením § 120 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku neprihliadol, keďže podľa jeho presvedčenia skutkový stav zistený okresným súdom dovoľuje nepochybný záver bez potreby ďalšieho dokazovania. Tento postup krajského súdu je správny. Navyše, predložený dôkaz nemožno považovať za znalecký posudok, ale len za odborné vyjadrenie, ktoré súd podľa § 127 ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku berie do úvahy len vtedy, ak nemá pochybnosti o jeho správnosti. Predložený dôkaz bol iba odborným vyjadrením, ktoré krajský súd nevzal do úvahy so zreteľom na jeho pochybnosti o jeho správnosti. Keďže sa krajský súd dostatočne vysporiadal so všetkými dôvodmi, pre ktoré sťažovateľka 1 nesúhlasila so striedavou osobnou starostlivosťou, a osobitnú pozornosť venoval každej jednej podmienke opodstatňujúcej zverenie maloletých detí do striedavej osobnej starostlivosti, nemožno sa stotožniť ani s námietkou sťažovateľov týkajúcou sa nedostatočného zistenia vôle maloletých detí a jej nerešpektovania. Z ustálenej súdnej praxe v tomto smere vyplýva, že názor dieťaťa je možné zisťovať nielen jeho priamym výsluchom, ale aj prostredníctvom zákonného zástupcu, orgánu sociálno-právnej ochrany detí alebo znaleckým posudkom. Nemožno preto namietat, že krajskému súdu postačoval názor maloletých detí prezentovaný ich kolíznym opatrovníkom a sťažovateľkou 1 ako ich zákonnou zástupkyňou. Nepovažoval za potrebné nariadovať znalecké dokazovanie ani stresovať deti ich predvolaním a priamym výsluchom na súde, keď navyše ide o päť a osemročné deti, ktoré ešte s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť nie sú schopné

samostatne vyjadriť svoj názor na vhodnosť striedavej osobnej starostlivosti a na to, či touto formou starostlivosti budú lepšie zabezpečené ich potreby. V tomto smere by bolo možné považovať za relevantné len ich vyjadrenia týkajúce sa ich postoja k otcovi alebo matke a k povahe trávenia ich voľného času. Tieto skutočnosti boli v konaní zistené z výsluchov a stanovísk oboch rodičov.

Z repliky kolízneho opatrovníka z 9. mája 2013 na vyjadrenie krajského súdu doručenej ústavnému súdu 15. mája 2013 vyplýva, že trvá na svojom vyjadrení z 22. marca 2013.

Z repliky právneho zástupcu sťažovateľov z 29. mája 2013 doručenej ústavnému súdu 30. mája 2013 v reakcii na vyjadrenie krajského súdu vyplýva, že sťažovatelia trvajú na podanej sťažnosti i na jej dôvodoch. K zmene rozsudku okresného súdu nedošlo „iba“ na základe zmeny právneho posúdenia veci, keďže tak ako krajský súd sám uvádza, v konaní nebola použitá iná právna úprava, resp. odlišné právne ustanovenie a zároveň nebol použitý ani iný výklad ustanovení zákona ako ten, ktorý použil okresný súd, ale došlo k tomu, že krajský súd z dôkazov vykonaných okresným súdom vyvodil iné, teda odlišné skutkové závery, a to bez toho, aby si pre svoje odlišné skutkové závery zadovážil rovnocenný základ. Podľa názoru sťažovateľov je nepochybné, že zistenie vhodnosti, resp. nevhodnosti zverenia maloletých detí do striedavej starostlivosti je primárne otázkou skutkovou. Je potrebné skutkovo prehodnotiť, či taká skutočnosť, ako je striedavá starostlivosť, je alebo nie je v záujme maloletých detí. Aj samotný „záujem maloletých detí“, ktorý má byť alfou a omegou pri rozhodovaní súdu v týchto sporoch, je otázkou v prvom rade skutkovou. Okresný súd vykonal dokazovanie, aby zistil, či striedavá starostlivosť je alebo nie je v záujme sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3, pričom dospel ku skutkovému zisteniu, že nie je. Krajský súd nevykonal žiadne dokazovanie a dospel ku skutkovému zisteniu, že striedavá starostlivosť je v záujme sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3. O arbitrárnosti a nesprávnosti postupu krajského súdu svedčí nielen to, že bez náležitého dokazovania dospel k diametrálne odlišnému skutkovému záveru ako okresný súd, ale aj to, že sa odmietol zaoberať posudkom súdnej znalkyne, ktorý mu bol predložený sťažovateľmi. Formálna polemika o tom, či tento posudok sa má považovať za posudok znalecký alebo odborný, je v tomto kontexte nepodstatná. Podstatné totiž je, že z tohto dôkazu sa krajský súd mohol dozvedieť, aký je názor sťažovateľov na otázku striedavej starostlivosti a najmä mohol získať ďalšie skutkové zistenie nevyhnutne potrebné na to, aby sa dalo skutkovo ustáliť, či striedavá starostlivosť je alebo nie je v záujme sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3. V konaní o starostlivosti o maloletých, ktoré ako jedno z mála môže súd začať aj bez návrhu, je ignorovanie posudku vypracovaného súdnou znalkyňou úplne neakceptovateľné. V súvislosti s argumentom krajského súdu o nepotrebnosti skúmania vôle maloletých detí treba uviesť, že by bolo možné súhlasiť s tým, že ich názor je možné zisťovať nielen ich priamym výsluchom, ale aj prostredníctvom zákonného zástupcu, príslušného orgánu sociálno-právnej ochrany detí alebo znaleckým posudkom. Nezodpovedanou otázkou však zostáva, ktorým z týchto spôsobov zisťoval názor sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 krajský súd, keď tak podľa

sťažovateľky 1 ako zákonnej zástupkyne, ale i podľa kolízneho opatrovníka a znaleckého posudku dr. K., ktorý navyše obsahuje aj postoj sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 k tejto otázke, nie je striedavá starostlivosť v záujme sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3. Za takejto situácie možno konštatovať, že krajský súd nielenže náležite nezisťoval názor sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3, ale postupoval aj priamo v rozpore s ich názorom.

Ústavný súd doručil sťažnosť, uznesenie č. k. II. ÚS 97/2013-18 zo 7. februára 2013, vyjadrenie kolízneho opatrovníka z 22. marca 2013, vyjadrenie krajského súdu z 12. apríla 2013, repliku kolízneho opatrovníka z 9. mája 2013 a repliku sťažovateľov z 29. mája 2013 aj otcovi s tým, aby sa aj on mohol vyjadriť vo veci samej, keďže rozhodnutím ústavného súdu môže byť dotknutý vo svojich právach.

Z vyjadrenia právneho zástupcu otca JUDr. M. S., K., vyplýva, že podľa jeho názoru skutočnosti uvedené v sťažnosti nie sú spôsobilé preukázať namietané porušenie práv sťažovateľov. Sťažovateľka 1 predložila dva dni pred oznámením termínu vyhlásenia rozsudku vyjadrenie dr. K., ktorú vypracovaním vyjadrenia nepoveril žiaden súd, nemala k dispozícii súdny spis a nemohla mať ani vedomosť o rozhodujúcich okolnostiach prípadu. Sťažovatelia sa úmyselne snažia vyvolať mylný dojem, že dr. K. vystupuje v konaní ako súdny znalec, hoci takýto dôkaz na okresnom súde odmietali. Otec navrhoval vykonať znalecké dokazovanie znalcom z odboru detskej psychológie, avšak okresný súd tento dôkaz nevykonal. Sťažovateľka 1 odmietala, aby boli maloleté deti vyšetrené u psychológa. Nepovažovala za potrebné, aby tieto vyjadrili svoj názor prostredníctvom znalca ustanoveného súdom. Napriek tomu potom v odvolacom konaní predložila vyjadrenie, ktoré nemá požadované aspekty objektívnosti. Krajský súd zosúladiť faktický stav s právnym stavom, čo je nepochybne v súlade so záujmom maloletých detí. Aktuálny stav, keď sú tieto zverené do osobnej starostlivosti sťažovateľky 1, ale fakticky v osobnej starostlivosti otca trávajú minimálne tretinu mesiaca, sťažovateľke 1 vyhovuje. Sťažovateľka 1 neuviedla žiaden argument a nepredložila žiadny dôkaz o tom, že by existoval dôvod obávať sa o život, zdravie, vývoj a výchovu maloletých detí počas pobytu u otca. Práve naopak, potvrdila, že otec je schopný a ochotný sa plnohodnotne o deti postarať. Opakovaná argumentácia sťažovateľky 1, podľa ktorej krajský súd ignoroval ustanovenie § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, nemôže obstáť. Krajský súd nevyslovil názor, že by okresný súd na základe vykonaných dôkazov dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam (a teda vytvoril potrebu vykonať dokazovanie). Došlo iba k tomu, že okresným súdom správne zistený skutkový stav len inak právne vyhodnotil. Sťažovateľka 1 vyčíta krajskému súdu, že rozhodol bez nariadenia pojednávania, bez doplnenia dokazovania a bez označenia dôkazov, ktoré boli podstatné pre zmenu rozsudku okresného súdu. Zároveň namieta aj prekvapivosť záverov krajského súdu. Ustanovenie § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku dopadá na situácie, v ktorých je súd iného právneho názoru ako účastníci konania. Práve z tohto dôvodu nie je možné uvedené ustanovenie aplikovať, pretože krajský súd sa stotožnil s právnym názorom jedného z účastníkov (otca). Sťažovateľka 1 sa k

právnej argumentácii otca vyjadrovala tak na okresnom súde, ako aj na krajskom súde. Právny názor, s ktorým sa krajský súd stotožnil, tak logicky nemohol byť pre sťažovateľku 1 prekvapivým názorom. Podľa názoru sťažovateľky 1 fakt, že krajský súd vychádzal výlučne z dôkazov vykonaných okresným súdom, avšak dospel k záveru, že pomery maloletých detí je potrebné upraviť inak, než ako ich upravil okresný súd, znamená, že krajský súd dospel na základe rovnakých dôkazov k iným skutkovým i právnym záverom ako okresný súd. V skutočnosti však krajský súd celkom zreteľne odôvodnil zmenu rozsudku tým, že skutkové závery okresného súdu považuje za správne, avšak právnú stránku veci odlišne vyhodnotil. Sťažovateľka 1 preto argumentuje úplne mimo rámca jasného, zreteľného a jednoznačného odôvodnenia rozsudku krajského súdu. Sťažovateľka 1 nedôvodne namieta, že krajský súd neopakoval dokazovanie, pričom nesprávne interpretuje ustanovenie § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Uvedené ustanovenie nebolo možné aplikovať, keďže krajský súd nezistil, že by okresný súd dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam. Navyše sťažovatelia v podanej sťažnosti vôbec neuvádzajú, v čom konkrétne sa mal krajský súd pri vyhodnocovaní skutkovej stránky veci odchyliť od skutkových záverov okresného súdu. Toto tvrdenie je uvedené len vo všeobecnej rovine. Krajský súd by vykonaním dodatočne predloženého vyjadrenia dr. K. nezistil skutkový stav, ktorý by bol odlišný od zistení okresného súdu. Dr. K. dospela k záveru, že maloleté deti si želajú zostať „ako doteraz“ v osobnej starostlivosti sťažovateľky 1, hoci maloleté deti pod pojmom „ako doteraz“ mohli mať na mysli len to, že v osobnej starostlivosti otca trávia 190 dní v roku. Z toho treba vyvodiť, že vôľou maloletých detí je ich zverenie do striedavej starostlivosti rodičov. Z tvrdení sťažovateľky 1 nie je zrejmé, či namieta, že maloletým deťom bola odňatá možnosť, aby boli vypočuté, alebo namieta, že predložené vyjadrenie dr. K. krajský súd nevyhodnotil ako objektívne vyjadrenú vôľu maloletých detí. Sťažovatelia tiež neuvádzajú, v čom má spočívať porušenie ich základných práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny. Pokiaľ ide o stanovisko kolízneho opatrovníka, otec považuje za podstatné, že tento na pojednávaní okresného súdu konanom 20. marca 2012 dal na zváženie nariadenie znaleckého dokazovania k otázke striedavej starostlivosti. Rovnako ponechal na zváženie súdu rozhodnutie v merite veci s tým, aby bol zohľadnený fyzický vek maloletých detí. Ďalej je podstatné, že kolízny opatrovník sa k podaným odvolaniam nevyjadril. Kolízny opatrovník na okresnom súde neuviedol, že považuje striedavú starostlivosť za nevhodnú. Nevystupoval aktívne, neprezentoval žiadne vlastné zistenia nad rámec písomného vyjadrenia a v závere dokazovania len vlašne ponechal rozhodnutie o striedavej starostlivosti na zváženie súdu. Pritom sa nevyjadril negatívne o vhodnosti striedavej starostlivosti. Pasivita kolízneho opatrovníka sa ešte výraznejšie prejavila v odvolacom konaní, keď sa k doručeným odvolaniam vôbec nevyjadril. V uvedenom kontexte vyznieva vyjadrenie kolízneho opatrovníka, ktorý predložil ústavnému súdu, obzvlášť prekvapivo. Hoci vo svojom vyjadrení najprv uvádza, že obaja rodičia majú veľmi dobré predpoklady na výchovu detí, v ďalšom už tvrdí, že otec v dôležitom a zodpovednom postavení spoločníka a konateľ a firmy by podľa názoru súdu nedokázal zabezpečiť sústavnú a pravidelnú starostlivosť o maloleté deti.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti je otec toho názoru, že označené práva sťažovateľov neboli porušené.

II.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 8 CoP 214/2012-441 z 9. novembra 2012 vyplýva, že ním bol zmenený rozsudok okresného súdu č. k. 7 P 89/2011-333 z 20. marca 2012 vo výroku o zamietnutí návrhu otca na zverenie sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 do striedavej osobnej starostlivosti, a to tak, že sa sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 zverujú do striedavej osobnej starostlivosti sťažovateľky 1 a otca s tým, že sťažovateľka 1 sa bude o sťažovateľku 2 a sťažovateľa 3 starať od 1. nedele v mesiaci do 3. nedele v mesiaci a otec od 3. nedele v mesiaci do 1. nedele v mesiaci s miestom a hodinou striedania vždy v bydlisku sťažovateľky 1 o 18.00 h, počas letných prázdnin sťažovateľka 1 vždy v júli a otec v auguste s hodinou a miestom striedania vždy v prvý deň v mesiaci o 9.00 h, počas veľkonočných sviatkov sťažovateľka 1 každý nepárny rok od piatka 9.00 h do pondelka do 18.00 h a otec každý párny rok od piatka od 9.00 h do pondelka do 18.00 h, počas vianočných sviatkov sťažovateľka 1 každý párny rok od 23. decembra od 9.00 h do 2. januára do 18.00 h a otec každý nepárny rok od 23. decembra od 9.00 h do 2. januára do 18.00 h, čím bol zároveň zmenený rozsudok okresného súdu č. k. 9 C 54/2010-106 z 27. augusta 2010. Okrem toho bol zrušený výrok o zvýšení výživného, o dlžnom výživnom a o zamietnutí návrhu sťažovateľky 1 na zvýšenie výživného v prevyšujúcej časti s tým, že v rozsahu zrušenia bola vec vrátená na ďalšie konanie.

Podľa názoru krajského súdu okresný súd dostatočne zistil skutkový stav, pokiaľ ide o návrh otca na zverenie sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 do striedavej osobnej starostlivosti, ale nerozhodol správne, ak ho zamietol. Od poslednej súdnej úpravy výkonu rodičovských práv a povinností v roku 2010, keď sa rodičia dohodli na osobnej starostlivosti sťažovateľky 1, došlo k takej podstatnej zmene pomerov, ktorá odôvodňuje zásah do predchádzajúceho právoplatného rozhodnutia. Táto zmena pomerov je daná záujmom sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 na tom, aby sa na ich výchove podieľal vo väčšom rozsahu aj ich vzdelaný úspešný otec, teda mužský prvok, ktorý je ochotný a schopný napomáhať vhodnou formou pri školských povinnostiach a nezastupiteľným spôsobom sa podieľať na ich životnom smerovaní tak, ako v prípade jeho dvoch detí z predchádzajúceho manželstva, ktoré vychoval v úspešných a samostatných jedincov sám potom, čo ovdovel. Zvereniu sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 do striedavej osobnej starostlivosti nebráni ich vek, denný režim ani domnienka narušenia ich stabilného výchovného prostredia (ako to tvrdila sťažovateľka 1 a ustálil okresný súd), pretože zo súdnej a psychologickkej praxe vyplýva, že prekážka nízkeho veku maloletých detí zaniká v dobe, keď začnú navštevovať predškolské zariadenie, keďže sa tým viac osamostatnia a odpútajú od matky, s ktorou boli úzko späté. Tomuto konštatovaniu zodpovedá reálne zistenie, že striedavá osobná starostlivosť sa už prakticky realizovala v decembri 2011 a v

priebehu celého roka, keď mal otec u seba sťažovateľku 2 a sťažovateľa 3 celkom 189 dní, pričom nebolo deklarované, že by to deťom neprospievalo a narušalo ich režim. Sťažovateľ 3 má už 5 rokov a navštevuje predškolské zariadenie, sťažovateľka 2 má už 8 rokov a navštevuje 3. ročník základnej školy. Bydliská rodičov sú v jednom meste, takže nie je potrebné meniť školské, resp. predškolské zariadenie ani okruh kamarátov, dokonca ani spôsob realizácie mimoškolských aktivít, pretože z oznámenia zariadení, ktoré sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 navštevujú, vyplýva, že komunikujú a spolupracujú s oboma rodičmi. Deti sú na sústavnú starostlivosť otca zvyknuté, rovnako aj na prostredie, v ktorom žije, pretože ho tam pravidelne navštevujú a do rozvodu manželstva tam vyrastali. Rodičia sa vedia dohodnúť a komunikovať, čo sa týka potrieb detí, o čom svedčí zistenie, že sťažovateľka 1 umožňovala styk otcovi aj nad rámec súdnej úpravy a nepopiera jeho schopnosti riadne sa o deti starať. Práve naopak, okresný súd si osvojil názor, že obaja rodičia majú predpoklady na riadnu výchovu detí. Ani pracovná vyťaženosť otca tomu neprekáča, pretože povaha jeho práce a jeho postavenie (nemusí poslúchať príkazy nadriadených a dodržiavať pracovnú dobu) mu umožňujú prispôbiť pracovný čas a povinnosti tak, aby sa mohol o deti starať. Nie zanedbateľné je aj zistenie, že otec býva s dcérou z predchádzajúceho manželstva, ktorá by v prípade nepredvídateľných pracovných povinností mohla pomáhať. Nesúhlas sťažovateľky 1 so striedavou osobnou starostlivosťou môže byť relevantný iba vtedy, keď sa opiera o dôvody, ktoré sú intenzívnym spôsobom schopné zasahovať do záujmov dieťaťa. Nesúhlas založený na iracionálnych dôvodoch alebo na domnienkach, ktoré nemajú negatívny vplyv na záujem dieťaťa (ako to je aj v preskúmanom prípade), netvorí prekážku pre zverenie detí do striedavej osobnej starostlivosti rodičov. Pokiaľ sťažovateľka 1 doplnila svoje vyjadrenie 2 dni pred oznámeným termínom vyhlásenia rozsudku krajského súdu (ktorého súčasťou je aj vyjadrenie psychologičky PhDr. E. K.), na toto vyjadrenie krajský súd neprihliadol v súlade s ustanovením § 120 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého je súd povinný vykonať aj ďalšie dôkazy len vtedy, ak je to potrebné na zistenie skutkového stavu. Krajský súd je však toho presvedčenia, že skutkový stav zistený okresným súdom dovoľuje nepochybný záver bez potreby ďalšieho dokazovania toho, že striedavá osobná starostlivosť je v záujme detí, a tiež preto, že zo zisteného skutkového stavu bez potreby ďalšieho dokazovania vyplýva, že sú splnené všetky zákonné podmienky na zverenie sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 do striedavej osobnej starostlivosti.

Z posudku súdnej znalkyne PhDr. E. K. z 29. októbra 2012 označeného ako „*Znalecký posudok 104/2012*“, ktorý si ústavný súd vyžiadal od právneho zástupcu sťažovateľov, inter alia vyplýva, že podľa projektívno-psychologického vyšetrenia sťažovateľky 2 je jej pamäť bez nálezu vo všetkých troch zložkách (receptcii, retencii a reprodukcii). Pri projektívnych aj priamych otázkach počas znaleckého vyšetrenia odpovedá presne, detailne, v časovej a priestorovej chronológii s presným definovaním osôb prítomných pri situáciách predmetnej právnej veci. Má funkčné a veľmi dobré pamäťové zložky, o čom svedčí aj veľmi dobrý školský výkon. Vzhľadom na výsledky komplexného psychologického vyšetrenia dr. K.

konštatuje, že sťažovateľka 2 je intelektovo nadpriemerne disponovaná, receptívna s nadpriemernou schopnosťou kvantifikovať a definovať vzťahové kategórie, prijateľné a menej prijateľné správanie dospelých v jej blízkosti. Termínom a ich obsahu rozumie, používa ich adresne. Odmieta striedavú starostlivosť (ide o inteligentné dieťa a tento princíp jej bol znalkyňou vysvetlený, a teda mu rozumie). Podľa projektívno-psychologického vyšetrenia sťažovateľa 3 tento podľa intelektových skúšok je v pásme nadpriemeru, rovnako v zložke verbálnych (jazykových) a performačných (výkonových, vrodenných) intelektových schopností. Tieto sú saturované veľmi dobrou, vekovo primeranou slovnou zásobou. Reč je čistá, zrozumiteľná, koncentrácia pozornosti veľmi dobrá. Sťažovateľ 3 sa ešte nevie vyjadriť k pojmu striedavej starostlivosti (ide o inteligentné, ale vekovo ešte nezrelé dieťa pre abstraktné vnímanie, a teda aj pochopenie obsahu tohto pojmu). Udáva, že má veľmi rád aj mamku aj tatíka, ale bývať chce u mamky, k tatíkovi spolu so sestričkou chce chodiť tak, ako to je teraz.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 38 ods. 2 listiny každý má právo, aby jeho vec bola prerokovaná verejne, bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť iba v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Podľa čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni.

Podľa čl. 12 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Podľa § 24 ods. 1 zákona o rodine v rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa, súd upraví výkon ich rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, najmä určí, komu maloleté dieťa zverí do osobnej starostlivosti, kto ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov o výške výživného.

Podľa § 24 ods. 2 zákona o rodine ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Podľa § 43 ods. 1 zákona o rodine maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, má právo vyjadrovať ho slobodne vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti.

Podľa § 100 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku ak je účastníkom konania maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého dieťaťa súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa.

Podľa § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Podľa § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Ak súd alebo iný orgán koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak, ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu alebo inú právnu ochranu. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu uvedený v čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov. Každé konanie súdu alebo iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu alebo inú právnu ochranu (I. ÚS 26/94).

Sťažovatelia (a rovnako aj kolízny opatrovník, ktorý sa so sťažovateľmi bezo zvyšku stotožnil) uplatnili viacero námietok. Predovšetkým tvrdia, že krajský súd zmenou rozsudku okresného súdu ustálil odlišný skutkový stav ako okresný súd, a to bez toho, aby na odvolacom pojednávaní vykonal (prípadne zopakoval) sám

nejaké dôkazy. Inými slovami, krajský súd bez nariadenia pojednávania a vykonania vlastného dokazovania iba na základe dôkazov vykonaných okresným súdom, teda prekvapujúcim spôsobom dospel k odlišným skutkovým záverom. V texte sťažnosti sťažovatelia bližšie nekonkretizovali, v čom malo dôjsť k zmene skutkového stavu. V replike z 29. mája 2013 doplnili, že zistenie vhodnosti, resp. nevhodnosti zverenia maloletých detí do striedavej starostlivosti je primárne otázkou skutkovou, a preto bolo potrebné skutkovo prehodnotiť, či striedavá starostlivosť je alebo nie je v záujme maloletých detí. Pritom aj samotný záujem maloletých detí je otázkou v prvom rade skutkovou. Sťažovatelia osobitne namietajú nevykonanie dokazovania znaleckým posudkom dr. K., ktorý predložili v odvolacom konaní. Napokon namietajú, že sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 nedostali možnosť vyjadriť sa k veci. Kolízny opatrovník dodáva, že priestor na vyjadrenie nedostal ani on, hoci je zároveň aj účastníkom konania ustanoveným na ochranu práv a právom chránených záujmov maloletých detí.

Podľa názoru krajského súdu (s ktorým sa v podstate stotožňuje aj otec) k odlišnému ustáleniu skutkového stavu nedošlo, keďže išlo iba o odlišné právne posúdenie veci v odvolacom konaní. Otec pritom osobitne zdôrazňuje, že sťažovatelia konkrétne neuviedli, v čom sa skutkové závery krajského súdu líšia od skutkových záverov okresného súdu. To zároveň znamená, že nebol dôvod nariaďovať odvolacie pojednávanie a vykonávať dokazovanie. Predložený posudok dr. K. nemožno považovať za znalecký posudok, ale len za odborné vyjadrenie, ktoré možno brať do úvahy iba vtedy, ak nie sú pochybnosti o jeho správnosti. Práve so zreteľom na pochybnosti o jeho správnosti nebol vzatý do úvahy. Otec poukazuje na to, že sťažovateľka 1 v priebehu konania so znaleckým dokazovaním nesúhlasila a napriek tomu v odvolacom konaní predložila posudok dr. K., ktorá však nemala k dispozícii všetky relevantné údaje a skutočnosti, čo znamená, že jej posudok nemôže byť objektívny. I keď sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 neboli vypočutí, neznamená to porušenie označených práv, keďže z ustálenej súdnej praxe vyplýva, že názor dieťaťa je možné zisťovať nielen jeho priamym výsluchom, ale aj prostredníctvom zákonného zástupcu, orgánu sociálno-právnej ochrany detí alebo znaleckým posudkom. Preto nemožno namietat, že krajskému súdu postačoval názor detí prezentovaný kolíznym opatrovníkom a sťažovateľkou 1 ako ich zákonnou zástupkyňou. Navyše sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť nie sú schopní samostatne vyjadriť svoj názor na vhodnosť striedavej osobnej starostlivosti. Otec dodáva, že z tvrdení sťažovateľky 1 nie je zrejmé, či namieta, že sťažovateľke 2 a sťažovateľovi 3 bola odňatá možnosť, aby boli vypočutí, alebo namieta, že vyjadrenie dr. K. krajský súd nevyhodnotil ako ich objektívne vyjadrenú vôľu.

Podľa názoru ústavného súdu námietka sťažovateľov, podľa ktorej krajský súd ustálil odlišný skutkový stav ako okresný súd, neobstojí.

Podstatou problematiky je stanovenie hranice medzi skutkovými zisteniami a právnym posúdením. Sťažovatelia sú presvedčení, že zisťovanie vhodnosti, resp.

nevhodnosti zverenia maloletých detí do striedavej starostlivosti je primárne skutkovou otázkou.

V zásade podľa ustálenej praxe všeobecných súdov platí, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav. Dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce správne aplikoval správny právny predpis, ale nesprávne ho interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Z ustanovenia § 24 ods. 2 zákona o rodine, ktoré je hmotno-právnej povahy, vyplýva, že na jeho základe možno rozhodnúť o zverení dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak skutkové okolnosti prípadu možno subsumovať pod toto zákonné ustanovenie. V opačnom prípade prichádza do úvahy právne posúdenie podľa § 24 ods. 1 zákona o rodine (ktoré je takisto hmotno-právnej povahy), teda zverenie dieťaťa, resp. detí do výlučnej osobnej starostlivosti niektorého z rodičov, prípadne inej osoby.

V danom prípade došlo k tomu, že kým okresný súd zistený skutkový stav subsumoval z hľadiska hmotno-právneho posúdenia pod ustanovenie § 24 ods. 1 zákona o rodine, krajský súd ho právne posúdil podľa § 24 ods. 2 zákona o rodine, a to bez vykonania vlastného dokazovania.

Možno konštatovať, že hoci základom pre hmotno-právne posúdenie otázky, či má byť dieťa zverené do výlučnej starostlivosti jednej osoby (podľa § 24 ods. 1 zákona o rodine) alebo do striedavej starostlivosti dvoch osôb (podľa § 24 ods. 2 zákona o rodine), sú spoľahlivé skutkové zistenia o tom, čo je v záujme dieťaťa, samotný myšlienkový proces subsumovania zisteného skutkového stavu pod niektoré z citovaných hmotno-právnych ustanovení treba považovať za právne posúdenie veci. Inými slovami, vyvodenie záverov o tom, čo je na základe zistených podstatných skutočností v najlepšom záujme dieťaťa, treba považovať za právne posúdenie veci.

Keďže (ako to vyplýva z predchádzajúcich úvah) krajský súd zmenou rozsudku okresného súdu nezasiahol do jeho skutkových zistení, nevznikla ani potreba vykonania či opakovania dokazovania v odvolacom konaní v zmysle § 213 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. V tejto súvislosti preto nebolo potrebné ani nariadovať odvolacie pojednávanie. Rovnako to zároveň znamená, že postup a rozhodnutie krajského súdu neboli z týchto aspektov prekvapujúce. Už v konaní vedenom okresným súdom stála otázka tak, či majú byť sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 zverení do osobnej starostlivosti sťažovateľky 1 alebo do striedavej starostlivosti sťažovateľky 1 a otca. Nešlo teda o procesnú situáciu, ktorú má na mysli ustanovenie § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

Odlíšná je situácia týkajúca sa ďalších námietok sťažovateľov, podľa ktorých boli ich označené práva porušené nevykonaním dokazovania znaleckým posudkom dr. K. predloženým v odvolacom konaní a tým, že všeobecné súdy nedali možnosť sťažovateľke 2 a sťažovateľovi 3 vyjadriť sa k veci. Tieto námietky považuje ústavný súd za dôvodné s tým, že obe úzko spolu súvisia.

Z rozsudku krajského súdu možno zistiť, že na vyjadrenie psychologičky dr. K. neprihliadol preto, lebo takéto doplnenie dokazovania nebolo potrebné na zistenie skutkového stavu s tým, že skutkový stav zistený okresným súdom dovoľuje bez potreby ďalšieho dokazovania nepochybný záver o tom, že striedavá osobná starostlivosť je v záujme detí a že sú splnené všetky podmienky na zverenie sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 do striedavej osobnej starostlivosti. Z vyjadrenia predsedu krajského súdu je zrejmé, že argumentáciu dopĺňa o úvahu, podľa ktorej z procesnoprávneho hľadiska nemožno posudok dr. K. považovať za znalecký posudok, ale len za odborné vyjadrenie. Okrem toho podľa jeho názoru boli pochybnosti o správnosti tohto odborného vyjadrenia, čo znemožnilo, aby bolo vzaté do úvahy.

V zásade možno súhlasiť s predsedom krajského súdu (a rovnako aj s otcom) v tom, že z procesnoprávneho hľadiska nešlo o znalecký posudok, ale o listinný dôkaz majúci povahu odborného posudku. Naproti tomu tvrdenie, podľa ktorého boli pochybnosti o správnosti posudku, je neakceptovateľné. Krajský súd v rozsudku takýto záver neuviedol a ani ho uviesť nemohol, keďže tento listinný dôkaz nevykonaním.

Vzhľadom na skutočnosť, že všeobecné súdy dôkaz posudkom dr. K. nevykonali, ani ústavný súd nepovažuje za možné sa k tomuto posudku z hľadiska merita konania vedeného všeobecnými súdmi akokoľvek vyjadrovať, a to s poukazom na subsidiaritu jeho právomoci v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy. Avšak v nadväznosti na ďalšiu sťažnostnú námietku, podľa ktorej sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 nedostali možnosť vyjadriť sa k veci, je potrebné poukázať na to, že dr. K. uskutočnila projektívno-psychologické vyšetrenia sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3, z ktorých možno usudzovať, že sú schopní formulovať svoje vlastné názory, resp. vyjadriť samostatne svoj názor v zmysle čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, § 43 ods. 1 zákona o rodine, resp. § 100 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Keďže ide o okolnosť, ktorá sa javí ako podstatná z hľadiska práv maloletých detí zakotvených v už uvedených ustanoveniach Dohovoru o právach dieťaťa, zákona o rodine a Občianskeho súdneho poriadku, podľa názoru ústavného súdu dôkaz posudkom dr. K. ako listinným dôkazom bolo nevyhnutné vykonať, a to či už v odvolacom konaní na odvolacom pojednávaní, alebo na okresnom súde po prípadnom zrušení jeho rozsudku a vrátení veci na ďalšie konanie.

Nevykonanie tohto dôkazu za daných konkrétnych okolností treba považovať za porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1

dohovoru vo vzťahu voči všetkým sťažovateľom [bod 1a) výroku nálezu].

V súvislosti s poslednou námietkou, podľa ktorej sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 nedostali možnosť vyjadriť sa k veci, považuje ústavný súd za rozhodujúce, že touto otázkou sa krajský súd nijako explicitne vo svojom rozsudku nezaoberal. Neriešil teda, či sťažovateľka 2 a sťažovateľ 3 boli s ohľadom na ich vek a rozumovú vyspelosť schopní vyjadriť samostatne svoj názor, ale ani to, či vôbec a v kladnom prípade z akých zdrojov ich názory zisťoval. Už vonkoncom z rozsudku nevyplýva, či a akým spôsobom prihliadol na ich prípadné názory.

Vychádzajúc z uvedeného treba konštatovať, že vo vzťahu k uplatnenej námietke sa rozsudok krajského súdu javí ako zjavne neodôvodnený, a preto z ústavnoprávneho hľadiska neudržateľný. Zároveň to znamená, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 na súdnu ochranu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny v súvislosti s ich právom na prerokovanie veci v ich prítomnosti a s právom, aby sa mohli vyjadriť. Rovnako to znamená porušenie obdobných ich práv vyplývajúcich z čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa [bod 1b) výroku nálezu].

Na uvedených záveroch nič nemení okolnosť, že predseda krajského súdu vo vyjadrení podanom ústavnému súdu poukázal na názor sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3 prezentovaný kolíznym opatrovníkom a sťažovateľkou 1, ale tiež na to, že títo maloletí účastníci s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť nie sú schopní samostatne vyjadriť svoj názor na vhodnosť striedavej osobnej starostlivosti. Z rozsudku krajského súdu totiž nevyplýva, aké názory maloletých detí boli prezentované, ale ani to, ako na ne bolo prihliadnuté, resp. či boli schopní samostatne vyjadriť svoj názor. Vyjadrením predsedu krajského súdu nie je možné nahradiť chýbajúcu argumentáciu v rozsudku krajského súdu. Nejde totiž o názor členov senátu, ktorí vo veci rozhodovali, názor bol vyjadrený mimo kontradiktórneho rámca odvolacieho konania.

Napokon treba uviesť, že nebolo možné súhlasiť s námietkou kolízneho opatrovníka, podľa ktorej mu ako účastníkovi konania nebol daný priestor na vyjadrenie.

Kolíznym opatrovníkom sa mylne domnieva, že bol účastníkom konania. V skutočnosti totiž bol zástupcom maloletých účastníkov konania (sťažovateľky 2 a sťažovateľa 3), a to na základe ustanovenia okresného súdu. Z listinných dôkazov, ktoré mal ústavný súd k dispozícii, nevyplýva, že by kolízny opatrovník nemal možnosť tak v konaní vedenom okresným súdom, ako aj v odvolacom konaní sa vo veci vyjadriť.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti

vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

V zmysle citovaných ustanovení ústavný súd zrušil rozsudok krajského súdu č. k. 8 CoP 214/2012-441 z 9. novembra 2012 a vec vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). V ďalšom konaní bude krajský súd viazaný už uvedeným právnym názorom ústavného súdu.

Sťažovatelia žiadali priznať náhradu trov právneho zastúpenia advokátom vo výške 963,41 €.

Ústavný súd im priznal sumu 963,37 €, a to za dva úkony právnych služieb v roku 2012 (prevzatie a príprava zastupovania a sťažnosť) po 63,58 € za každého zo sťažovateľov a za každý z týchto úkonov, ako aj za dva úkony v roku 2013 (doplnenie sťažnosti a replika na vyjadrenie predsedu krajského súdu) po 65,08 € za každého zo sťažovateľov a za každý z týchto úkonov. Uznan tiež nárok na režijný paušál dvakrát po 7,63 € a dvakrát po 7,81 €. Napokon priznal daň z pridanej hodnoty zo sumy 802,81 €, teda čiastku 160,56 € (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. júla 2013